

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян“ № 1-а, 1000 София, тел. 986-21-67, 987-55-13,
[e-mail: arch@vas.bg](mailto:arch@vas.bg)

Изх. 458

Дата: 11.06.2025 г.

ДО ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА ГРАЖДАНСКА И ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ НА ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

СТ А Н О В И Щ Е

НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ по тълкувателно дело № 1/2025 г.

УВАЖАЕМИ ВЪРХОВНИ КАСАЦИОННИ СЪДИИ,

С разпореждане на Председателя на ВКС от 27.01.2025 г. е образувано тълкувателно дело № 1/2025 г. по описа на Общото събрание на съдиите от Гражданската и Търговската колегия на ВКС. С разпореждане на Председателя на ВКС от 13.05.2025 г. и след предложение на комисията, определена от него за изготвяне на проект за тълкувателно решение, въпросът, предмет на тълкувателно дело № 1/2025 г. по описа на ОСГТК, е редактиран по следния начин:

“Допустимо ли е третото лице-помагач на ответника да предявява преклудирани за ответника възражения срещу предявения иск извън срока за отговор на исковата молба?”

На основание чл. 129, ал. 4 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) представям на вниманието Ви становище по поставения за тълкуване въпрос, предмет на образуваното тълкувателно дело № 1/2025 г. по описа на ОСГТК на ВКС.

I. Противоречива практика, мотивирала предложението за тълкувателно решение:

По въпроса е установено наличие на противоречива съдебна практика на състави на Върховния касационен съд по конкретни дела.

1. В Решение № 163/ 31.10.2013 г. по т. д. № 82/ 2012 г. на ВКС, II търговско отделение се приема, че възражението за съпричиняване на вредоносния резултат от страна на пострадалото лице представлява правоизключващо възражение като защитно средство в процеса – позоваване на обстоятелство, което изключва правото на пострадалия да претендира пълно обезщетение за претърпените вреди. Съобразно разпоредбата на чл. 131, ал. 1 ГПК това възражение следва да бъде релевирано от ответника в срока за отговор на исковата молба. Третото лице-помагач също има право да направи правоизключващото възражение за съпричиняване на вредоносния резултат от увреденото лице в първоинстанционното производство. С въвеждането на това възражение от страна на третото лице-помагач то става част от спора и по него съдът дължи произнасяне в решението.

Като краен извод съставът приема, че ако ответникът по иска не е направил в срока по чл. 131 ГПК възражение за съпричиняване на вредоносния резултат от пострадалия ищец, но такова е направено своевременно от привлеченото от него трето лице-помагач (делинквента), ответникът има право да се позове на възражението за съпричиняване във въззивната жалба, като изложи доводи във връзка с правилността на първоинстанционното решение в тази част, и въззивният съд дължи произнасяне по него.

2. В отговор на въпроса за надлежното въвеждане на възражението за погасителна давност в процеса от трето лице-помагач предвид настъпилата процесуална преклузия след срока за отговор по чл. 131 ГПК по материалните възражения на ответника, когато той не е направил възражението за погасяване на иска по давност с отговора на исковата молба и възражението е направено от трето лице-помагач след срока за отговор на исковата молба, в Решение № 68/ 15.07.2014 г. по гр. д. № 5985/ 2013 г. на ВКС, III гражданско отделение се приема, че правото на възражение се преклудира с изтичането на срока за отговор. Според състава това принципно положение не предвижда изключения

и не съществува процесуална възможност третото лице-помагач да направи възражението след този срок.

Съставът аргументира това становище с обстоятелството, че разрешението в чл. 216 ал. 2 ГПК относно кръга действия, ползващи страна, която не ги е извършила, се отнася единствено до необходимите другари и е различно по обем от съдържащото се в чл. 221 ГПК процесуално разрешение спрямо третото лице. Подпомагащата страна е участник в процеса от момента на нейното конституиране. Законът дава право на привлеченото трето лице да извършва всички процесуални действия в защита на страната, на която помага, с изключение на действията, представляващи разпореждане с предмета на спора. Според състава към това изключение при действащата уредба на чл. 133 във връзка с чл. 131, ал. 2, т. 5 ГПК следва да се прибавят и действията, които представляват предявяване на преклудирани за ответника възражения. На подпомагащата ответника страна не може да се даде възможност да упражни възражението за изтекла давност, щом за самия ответник не съществува възможност да въведе възражението в отношенията си с ищеца. Обратното разрешение би довело до една неравнопоставена привилегия за ответника, тъй като посредством подпомагането в процеса от трето лице ще се преодолеят уредените в закона правни последици на процесуалното му бездействие. Подобен резултат би бил в противоречие с целта на института по чл. 218 и сл. ГПК, тъй като причината законът да допусне участие на трето лице като помагач на една от страните не е нуждата от подпомагане на нейната защита. Според състава, ако подпомагащата страна се окаже обвързана с мотивите по осъдително за ответната страна решение по иск, който е бил погасен по давност, следва да намерят по-широко тълкуване изключенията по чл. 223 ал. 2 ГПК, които ограничават възможността на третото лице-помагач да оспорва установеното в мотивите на решението.

II. Становище по поставения въпрос:

Висшият адвокатски съвет смята, че отговорът на поставения въпрос трябва да бъде:

Третото лице-помагач на ответника може да предявява преклудирани за ответника възражения срещу предявения иск, когато конституирането му като допълнителна страна в производството е вследствие на привличането му от ответника.

Съображенията за това са следните:

1. При липсата на ясно правило в закона, което да разрешава въпроса за възможността на третото лице-помагач да направи преклудирани за ответника възражения по основателността на иска след конституирането му в производството, отговорът на поставения въпрос предполага разумното прилагане на съществуващата правна уредба, свързана с последиците от процесуалното бездействие на ответника и на процесуалните права на третото лице-помагач.

1.1. Последиците от процесуалното бездействие на ответника да направи възражение срещу основателността на иска в срока за отговор на исковата молба са уредени в чл. 133 ГПК. По силата на тази разпоредба ответникът губи възможността да упражни правото си на възражение по същество след изтичането на срока за отговор, освен ако пропускът се дължи на особени непредвидени обстоятелства. С други думи, типично за всички процесуални системи, санкцията за неупражняването на едно процесуално право, което не влияе на развитието на производството, каквото е правото на отговор на исковата молба и, по-специално, правото на ответника да възрази по същество срещу основателността на иска, се изразява в погасяването на правото му да извърши пропуснатото процесуално действие във висиящия процес¹. Преклузията настъпва по отношение на възраженията, основани на факти, които са съществували и са били известни на ответника към момента на изтичането на срока за отговор на исковата молба. Това следва от нормата на чл. 147 ГПК, съгласно която новоузнатите и нововъзникналите факти може да бъдат посочени до приключването на съдебното дирене, т.е. в първия възможен процесуален момент след узнаването/ възникването им.

Действащата процесуална уредба не допуска изключения от горното правило. Върховният касационен съд следва в общи линии това принципно положение в задължителната практика по прилагането на тези разпоредби. В т. 4 на Тълкувателно решение № 1/ 09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/ 2013 г. на ОСГТК на ВКС изрично се посочва, че възраженията на ответника срещу предявения иск поначало се преклудират с изтичането на срока за отговор на исковата молба, освен ако ответникът не е могъл да ги заяви навреме поради нарушение на съдопроизводствените правила. Конкретно това разбиране се поддържа по отношение на възраженията за изтекла погасителна или придобивна давност, които така или иначе не могат да се основават на нововъзникнали или новоузнати факти, тъй като с предявяването на иска давността се прекъсва.

¹ Вж. подробно в **Костов, И.** Преклузията за възражения на ответника в общия исков процес. – София: Сиби, 2017, 178-192

Изключение се допуска по отношение на възражението за прихващане с ликвидно вземане. Допустимо е и по-късното излагане на възражението за право на задържане за подобренията, когато вземането на ответника е ликвидно, както и когато ответникът е предявил насрещен иск за вземането си, по което възражението за задържане е акцесорно право.

Възприетата от действащия ГПК процесуална конструкция с ранна преклузия на възраженията на ответника срещу основателността на иска няма аналог в българското гражданско процесуално право в исторически план². Това уточнение е необходимо за правилното съотнасяне на настъпилите за ответника ограничения за попълването на делото с относимия фактически материал към процесуалните права на третите лица във висящия процес. Евентуалните исторически препратки към отменената процесуална уредба следва да държат сметка за особеностите на действащия процесуален ред.

1.2. От друга страна, в действащия ГПК в общи линии е запазена уредбата в отменения ГПК, свързана с участието на третите лица във висящия процес. Законът урежда по различен начин единствено процесуалните срокове за предприемане на процесуалните действия от третите лица или от главните страни. Допустими са двете форми на участие във висящия процес – допълнителното встъпване по инициатива на третото лице и привличането на трето лице като помагач от една от главните страни.

Третото лице встъпва в процеса, за да помага на една от страните, ако има интерес решението да бъде постановено в нейна полза (чл. 218 ГПК). Това означава, че законът ограничава възможните процесуални действия на третото лице до онези, които са насочени към постигането на благоприятно за подпомаганата страна решение. Това положение се отнася и за двете форми на участие на третите лица. Съгласно чл. 221, ал. 1 ГПК третото лице има право да извършва всички съдопроизводствени действия, с изключение на действията, които представляват разпореждане с предмета на спора. Тъй като действията, които представляват разпореждане с предмета на спора са посочени в чл. 34, ал. 3 ГПК, единствените теоретично мислими ограничения по отношение на действията на третото лице-помагач на ответника са забраната за признание на исканията на ищеца и забраната за сключване на съдебна спогодба. Следователно всички процесуални действия, които са насочени към отхвърлянето на предявения срещу ответника иск, са допустими.

² Пак там, с. 97

Упражняването на правото на встъпване или на привличане на третото лице е ограничено със срок. Допълнителното встъпване на третото лице на страната на ответника е допустимо до приключването на съдебното дирене в първата инстанция (чл. 218 ГПК). Ответникът може да привлече третото лице до изтичането на срока за отговор на исковата молба (чл. 219, ал. 1 ГПК). В първия случай третото лице се конституира в процеса по своя воля, а във втория – по искане на ответника. Поради това Висшият адвокатски съвет намира, че разликата в инициативата е от определящо значение при отговора на разглеждания въпрос.

2. Действащият ГПК не съдържа правило, подобно на разпоредбата на чл. 422, ал. 1 от Закона за гражданското съдопроизводство от 1930 г., съгласно която третото лице, което встъпва в делото, за да помага на една от страните, е длъжно да приеме делото в положението, в което се намира по време на встъпването му. Независимо от това, в процесуалната теория още при приемането на ГПК се поддържа разбирането, че третото встъпило лице може да извършва само онези процесуални действия, които са допустими в етапа на първоинстанционното производство, в което встъпва. То се аргументира с обстоятелството, че в противен случай встъпването би могло да се използва, за да се саботира движението на процеса чрез повтаряне на вече извършени действия³.

Висшият адвокатски съвет намира това становище за правилно, но не единствено поради евентуалната опасност да се компрометират извършените до момента на встъпването процесуални действия. Третото лице встъпва по своя воля, за да помага на ответника. Ако не встъпи във висящото производство, то няма да бъде обвързано от правните последици на съдебното решение, постановено в образуваното между ищеца и ответника производство. В този смисъл евентуалният пропуск на ответника да изложи съответните фактически твърдения и основанията на тях възражения срещу основателността на иска в общия случай не обвързва третото лице. Ето защо, в хипотезата на допълнително встъпване, правото на третото лице да извършва всички процесуални действия следва да бъде ограничено до допустимите за ответника процесуални действия с оглед на стадия, в който се намира производството. Ако третото лице встъпи и бъде конституирано във висящото производство след изтичането на срока за отговор на исковата молба, то не може да прави възражения срещу основателността на предявения иск, които на този етап от

³ Ружа Иванова В: **Иванова, Р., Б. Пунев, С. Чернев.** Коментар на новия граждански процесуален кодекс. – София: Труд и право, **2008**, с. 311.

производството са преклудирани за ответника. Наред с останалото, така се избягва и злоупотребата с процесуални права, и опитът санкцията срещу процесуалното бездействие на ответника да се преодолее чрез встъпването на третото лице във висияния процес.

3. Отговорът трябва да бъде различен при привличане на третото лице от ответника. При действието на ГПК в процесуалната теория е изяснено, че третото лице-помагач е самостоятелен правен субект, който по силата на чл. 221, ал. 1 ГПК разполага със свои права, чието възникване и съществуване не зависи от процесуалните права на подпомаганата главна страна⁴. Несъмнено същото важи и за процесуалното положение на допълнително встъпилото лице, но, както беше посочено, в този случай участието във висияния процес зависи единствено от неговата воля. В хипотезата на привличане на третото лице от ответника помагачът участва в производството въпреки волята си. Може ли тогава той да бъде обвързан от последиците на процесуалното бездействие на ответника? Отговорът не може да бъде друг, освен отрицателен, особено когато законът не предвижда друго средство за защита на интереса на третото лице.

Не може да има съмнение, че крайният момент за привличане на третото лице от ответника съгласно чл. 219, ал. 1 ГПК е уреден в интерес и като гаранция за правата на привлеченото лице. В правната теория е безспорно, че законът цели да бъде предоставена възможност на третото лице да вземе участие по делото от самото му начало, за да не бъде обвързано от мотивите на решението, без да е било в състояние да въздейства върху изхода на делото със своите процесуални усилия⁵. Тази цел не може да бъде постигната, ако последиците от процесуалното бездействие на ответника по отношение на защитата му по същество са обвързващи и за помагача, най-малкото защото крайният момент, в който настъпва преклузията на процесуалните права на ответника, предхожда формалното конституиране на помагача във висияния процес и съвпада с момента, до който ответникът може да направи искането за привличане. При това положение няма законова опора виждането, че чл. 221, ал. 1 ГПК може да се тълкува и прилага в смисъл, че изтеклите процесуални срокове за ответника да упражни правото си на защита по същество преграждат упражняването на правото на защита на помагача посредством извършването от него на процесуални действия, насочени към защита по същество срещу

⁴ Цолова, К. Подпомагащата страна в съдебния исков процес. – София: Сиби, 2009, с. 159.

⁵ Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. Българско гражданско процесуално право. Десето преработено и допълнено издание. Второ по действащия ГПК. – София: Сиела, 2020, с. 399. Ружа Иванова В: Иванова, Р., Б. Пунев, С. Чернев. Цит.съч., 2008, с. 312.

предявения иск. Преклузията по отношение на възраженията по същество като последица на процесуалното бездействие може и трябва да се разглежда единствено като санкция за ответника. За привлеченото от него трето лице, което се конституира след настъпването ѝ, тя няма действие.

Именно поради тази причина в процесуалната теория се приема, че помагачът има правото да възрази във висияния процес срещу предявения иск. Попова приема, че „[к]огато с възражението за прихващане се твърди, че компенсационното волеизявление е извършено от материалноправно легитимирано лице извън процеса, възражението може да изхожда както от ответника, така и от подпомагаща страна, без да е нужно тази страна да е материално легитимирана (арг. чл. 123, ал. 1 ЗЗД)“⁶. В случай че компенсационното волеизявление се прави във висияния процес едновременно с възражението за прихващане, процесуалната легитимация следва от материалноправната легитимация в твърдяното компенсационно правоотношение и не зависи от процесуалното качество на предявяващия възражението за прихващане като главна или допълнителна страна⁷.

Принципната допустимост на възражението за изтекла погасителна давност, направено от третото лице във висияния процес, също е аргументирано в теорията. Цолова приема, че „лице, което по силата на изрична правна разпоредба е овластено с правото да направи възражение за изтекла погасителна давност, може да направи това и в процесуалната си роля на подпомагаща страна“⁸. Според нея разпоредбите на чл. 142 ЗЗД (относно обхвата на противопоставимите от поръчителя възражения на длъжника срещу претенцията на кредитора) и чл. 151 ЗЗД (относно обхвата на противопоставимите от собственика на заложената вещ или на ипотекирания имот възражения на длъжника срещу претенцията на кредитора) обосновават упражняването на правото на помагача да възрази след конституирането му във висияния процес. Друг, по-съществен аргумент в подкрепа на застъпваната теза, се излага с оглед на силата на пресъдено нещо, която се формира в отношенията между ищеца и помагача. Тъй като непредадените възражения по същество се преклудират към момента на приключването на съдебното дирене в производството, по което е издадено изпълнителното основание (чл. 439, ал. 2 ГПК), обвързаният със силата на пресъдено нещо помагач на ответника в

⁶ Валентина Попова В: Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. Цит. съч. с. 431.

⁷ Така Попова. В. Възражението за прихващане в съдебния исков процес. – София: Сиела, 2002, с. 287, Цолова. К. Цит съч., 172-173.

⁸ Цолова. К. Цит съч., с. 174

отношенията си с кредитора-ищец не би могъл да се позове на изтеклата погасителна давност в следващ процес, в който участва като главна страна наред с кредитора⁹.

Посочените примери са достатъчни, за да очертаят дефектите на тезата, че след конституирането си във висящия процес третото лице не може да направи вече преклудирано възражение. Те произтичат именно от процесуалните последици на съдебното решение, които обвързват помагача без той да е в състояние да влияе на крайния изход на делото с процесуалната си активност. Именно това е забелязал съставът на ВКС, постановил Решение № 68/ 15.07.2014 г. по гр. д. № 5985/ 2013 г. на ВКС, III гражданско отделение в съответствие с тази теза, и е посочил, че „ако подпомагащата страна се окаже обвързана с мотивите по осъдително за ответната страна решение по иск, който е бил погасен по давност, следва да намерят по-широко тълкуване изключенията по чл. 223 ал. 2 ГПК, които ограничават възможността на третото лице-помагач да оспорва установеното в мотивите на решението“.

Предлаганото разширително тълкуване в случая обаче е недопустимо, тъй като разпоредбата на чл. 223 ГПК е ясна, а изключенията в нея се тълкуват стриктно. Третото лице е обвързано от силата на пресъдено нещо на решението в отношенията си с ищеца и от доказателствената сила на мотивите на решението в отношенията си с ответника. От силата на пресъдено нещо то може да се освободи единствено в случай на отмяна на решението на някое от основанията, посочени в чл. 303, ал. 1 ГПК. От доказателствената сила на мотивите то може да се освободи или след отмяна на влязлото в сила решение, или след успешното доказване на възражението за лошо воден процес. Законът предвижда такава възможност единствено при установен умишлен или поради груба небрежност¹⁰ пропуск на ответника да предяви неизвестни на третото лице обстоятелства. Не е задължително обаче процесуалното бездействие на ответника, довело до преклудирането на правото му на възражение по същество, да се дължи на умишлено или при груба небрежност поведение. Формата на вината с оглед последиците на процесуалното бездействие няма

⁹ Пак там, с. 175.

¹⁰ Съдържанието на вината при различните форми на виновно поведение, които има предвид чл. 223, ал. 2, изр. 2 ГПК, е изяснено в процесуалната теория. Умишлено бездействие ще е налице, когато ответникът е знаел за обстоятелствата, на които би било основано едно възражение; знаел е, че по делото е конституирано трето лице, за да помага; съзнавал е, че бездействието му ще доведе до невъвеждането в процеса на възражението и съда няма да го вземе предвид при постановяването на решението; желал е този резултат или го е допускал и не е предприел действия за неговото осуетяване. Груба небрежност ще е налице, когато ответникът не е знаел за фактите, на които би било основано възражението; не е знаел, че делото ще завърши при фактическа непълнота и неизчерпване на защитните средства срещу предявения иск, но лесно е могло да узнае горните обстоятелства и да ги въведе в делото. – вж. Цолова. К. Цит съч., 286-287 и посочената там литература.

правно значение. В случая най-малкото следва да се отчита, че по граждански дела законът нито задължава страните да участват фактически в производството, нито предвижда задължителна професионална защита за страните.

4. Всичко изложено дава основание да се приеме, че в случай на привличане на трето лице като помагач на ответника във висящ процес, след конституирането му третото лице може да направи възражения срещу основателността на предявения иск, които ответникът е пропуснал да направи в срока за отговор на исковата молба. Предвид липсата на правна уредба, която да регламентира реда, по който се осъществява защитата на третото лице, след конституирането му като страна в процеса съдът трябва да даде подходящ срок на третото лице със съответните указания, в който то да изложи защитата си срещу предявения иск. Този срок трябва да съответства на срока, който законът предоставя на ответника да упражни правото си на отговор на исковата молба. Съответно приложими по отношение на третото лице са и разпоредбите на ГПК, които уреждат възможността за страните да попълват делото с нови факти и доказателства (чл. 147, чл. 260, т. 5 и т. 6 и чл. 266 ГПК).

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ: /п/

Д-Р ИВАЙЛО ДЕРМЕНДЖИЕВ